

Radomyśl Wielki ראדומישל וויילקי

האזכור הראשון בנוגע לנוכחותם של היהודים בראדומישל וויילקי מגיע מ-1602. אולם אין בידינו הוכחות לכך שבשנים הבאות היהודים חיו בעיר עצמה. הם התיישבו לעומת זאת בסביבת ראדומישל, שם חכרו אדמות. המצב השתנה במאה הי"ח. כי בשנת 1765 חיו בראדומישל כבר 302 יהודים. לפי הסטטיסטיקות משנת 1779 ב-170 בתים חיו 85 משפחות יהודיות ו-217 נוצריות. הקהילה היהודית קמה קרוב לוודאי בראשית המאה הי"ט. היהודים חיו אז בחלקה הצפוני-מזרחי של כיכר השוק. באיזור זה, ברחוב רודזקה (כעת רחוב ארמיי קראיוביי) נבנה בית הכנסת ובקרבת מקום הוקם החדר והמקווה. במרחק מה משם הוקם בית העלמין היהודי הראשון בעיר. אין אנו יודעים את התאריך המדוייק בו הוקם. בית העלמין נחרב בשואה. לא נשתמרה בו אף לא מצבה אחת. בתום המלחמה שטח בית העלמין שימש לבנייה.

בשנת 1850 לערך שלטונות אוסטריה הוציאו תקנות, שלפיהן על בתי הקברות להיות ממוקמים מחוץ לערים. אז הוקם בית העלמין היהודי השני בראדומישל וויילקי. נבחרה עבורו חלקה המצויה מחוץ לעיר, באיזור קונטי, סמוך לדרך המובילה לדומברובקה ויסלוצקה. כיום בית העלמין ממוקם על חלקה מספר 813/1, כ-1300 מטר מערבה מכיכר העיר, כביש הגישה מרחוב טרגובה.

במהלך מלחמת העולם השנייה הגרמנים בצעו בשטח בית העלמין הוצאות להורג של האוכלוסיה היהודית. הגדולה ביותר נערכה ב-19 ביולי 1942, אז נרצחו כאן 500 יהודים מגטו ראדומישל. גופות הנרצחים הוטמנו במקום בקברי המונים. בית העלמין היהודי בראדומישל נחרב על ידי הגרמנים, בדומה לרוב בתי העלמין היהודיים. המצבות רוסקו בפטישים ואחר כך שימשו לסלילת כבישים בדולצ'ה וויילקה ורודה. תהליך ההרס נמשך גם אחרי 1945.

עד ימינו בשטח של 1,3 ההקטר נשתמרו כ-60 מצבות במצב שימור שונה. הרבה מהן מוסתרות בשיחים או מכוסות בשכבה של דשא. המצבה העתיקה ביותר, כפי שנתגלה, מנציחה את אפרים פישל שנפטר ב-1817; כפי הנראה המצבה הועברה מבית העלמין הישן. בסמוך ישנן מצבות מ-1851 ו-1862. שטחו של בית העלמין מגודר, עצים ושיחים צומחים לכל רוחבו.

בשנת 1987 ביוזמת אגודת ידידי ראדומישל הוקמה אנדרטת זכרון, המנציחה את 500 היהודים שנרצחו במקום ביום ה-19 ביולי 1942. ליד האנדרטה הונחה קורה שנשתמרה מבית הכנסת הנחרב של ראדומישל. ב-1989 בית העלמין נרשם ברשימת האתרים לשימור תחת המספר A-1156 בהוראה מיום ה-12 בדצמבר 1989. בכניסה לבית העלמין הוצב שלט מידע.

בין השנים 2005-2006 במסגרת הפרוייקט של הקרן לשימור המורשת היהודית "Przywróćmy Pamięć" ("נשיב את הזכרון") תלמידי בתי הספר המקומיים ערכו עבודות סדר בבית העלמין.